

Van mediocratie naar meritocratie; Reflecteren over het onderwijs in Pais
Korsou (Curaçao)

Dr. Miguel Goede
Universiteit van de Nederlandse Antillen
m.goede@una.an

Van mediocratie naar meritocratie; Reflecteren over het onderwijs in Pais Korsou (Curaçao)

Inleiding

Op 101010 (10 oktober 2010) wordt Curaçao een autonoom land binnen het Koninkrijk der Nederlanden en begint het eiland aan een nieuwe toekomst. De toekomst van Curaçao is afhankelijk van de menselijke factor en vooral van de kwaliteit van (de opleiding) van de Curaçaoënaar. De zorgen over de kwaliteit van het onderwijs zijn al heel oud, maar het lijkt dat deze de laatste jaren alleen maar toenemen. Soms wordt dit in verband gebracht met de laatste onderwijs vernieuwingen. Over de vraag wat er mis is met het onderwijs wordt wel gesproken, maar naar mijn mening wordt er onvoldoende fundamenteel nagedacht over deze materie. Dit valt mij al jaren op en ik heb mij allang voor genomen ooit een bijdrage te leveren aan dit debat.

Hoewel ik al jaren niet meer in het Nederlands publiceer, heb ik gekozen om dit artikel te schrijven in het Nederlands. Dit om de volgende redenen: op de eerste plaats wil ik dit debat niet op internationaal niveau voeren, maar lokaal. Op de tweede plaats omdat het mij direct brengt op een van de punten in het debat over onderwijs: de taal. Volgens sommigen is dit zelf de essentie van het probleem. Maar er zijn meer elementen:

- De taal
- De kleinschaligheid en fragmentatie
- De geschiedenis
- Patronage en nepotisme
- Arbeidsethos
- Studiehouding
- De school
- Het gezin
- Het hoger onderwijs
- Media en politiek

Ter illustratie van het belang van het debat over het onderwijs op Curaçao verwijs ik op de eerste plaats naar het onderzoek van Prof. Marion van de San, dat in april 2010 werd gepresenteerd aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen. Zij concludeert naar aanleiding van haar onderzoek naar het gedrag ten aanzien van het onderwijs van Antillianen in Nederland het volgende: Dat Antilliaanse jongeren meer dan gemiddeld op lagere niveaus van onderwijs voorkomen. Dat schoolverzuim onder Antilliaanse jongeren hoog is in vergelijking met andere groepen. Voortijdig schoolverlaten komt veel voor onder Antilliaanse leerlingen in vergelijking met jongeren uit andere groepen (Van San, 2010).

Ik verwijs ook naar twee artikelen in de Amigoe van donderdag 22 april 2010. Daarin wordt verwezen naar een studie van de dr. Vinker die stelt dat het IQ van Antilliaanse verdachten in Nederland relatief laag is. In dezelfde krant stelt psychiater Blijd dat Antilliaanse jongeren in Nederland 15 tot 20% van de jonge mensen met een psychiatrische stoornis in Nederland zijn. Wel moet gewaarschuwd worden dat deze

onderzoeken net zoveel zeggen over de Nederlandse samenleving als over de Antillianen (in Nederland) (Amigoe, 2010a en b).

Op op 22 april 2010 publiceert de krant Extra een onderzoek waaruit blijkt dat emigranten het goed doen in het lokale onderwijs (Extra, 2010). Sommigen halen dit soort argumenten aan om aan te geven dat als men de moedertaal beheerst men het beter doet in het onderwijs. Men vergeet echter dat emigranten vaak mensen zijn met *drive*¹. Met andere woorden, immigratie is een auto-selectie mechanisme.

Ook wil ik verwijzen naar de discussie over de import van werknemers door Hyatt Hotel, omdat men geen geschikte arbeidskrachten kan vinden op de lokale arbeidsmarkt, ondanks de hoge werkloosheid van 9,7% en een jeugdwerkloosheid van 24,7%². Toen na veel maatschappelijk verzet, alle werkzoekenden in deze sector via de media werden opgeroepen, hebben zich maar 11 personen gemeld.

Methodologie en verantwoording

Dit artikel is een essay dat is voorgelegd aan deskundigen voor commentaar. Dit commentaar is vervolgens verwerkt in deze versie.

Tijdens het schrijven nam ik kennis van de presentatie van Van San (UNA 14 mei 2010): “*Schooluitval onder Antilliaanse jongeren in Nederland*”. Haar kwantitatief en kwalitatief onderzoek over Antillianen in Nederland en hun onderwijsparticipatie ondersteunen mijn stellingen over Curaçao: de houding van Antillianen ten aanzien van onderwijs in Nederland verschilt niet van die op Curaçao. Waar haar onderzoek parrallellen vertoont met mijn stellingen over Curaçao, wordt er naar verwezen.

Sommige commentatoren wezen op het half lege glas karakter van dit essay. Ik heb er bewust voor gekozen om een vrij kritisch verhaal te brengen, omdat we door het verbloemen van zaken ons zelf voor de gek blijven houden. Oplossingen kunnen pas gezocht worden als we een grondige/fundamentele analyse durven maken van het onderwijsvraagstuk op Curaçao in al z'n facetten.. En er zijn ondertussen meer mensen die liever de werkelijkheid onder ogen willen zien dan nieuwe doekjes voor het bloeden aandragen. Zo verscheen op zondag 9 mei 2010 (Moederdag) op Facebook een discussie over de verhouding tussen thuis en school. Diverse deelnemers staken de hand in eigen boezem over wat er helemaal fout zit. Ik citeer twee van de deelnemers:

“Un ta mucha so tin cu tira falta riba dje, paso ta henter nos comunidad ta putri. For di kas te den politiek, ta nos mes a buta e fundeshi pa nan. Awor nos ta keha!

Henter comunidad tin falta, incluso a mi cu bo.”

“Ik zal de laatste persoon zijn om met mijn vinger naar jou te wijzen. Ik bedoelde het niet persoonlijk maar in het algemeen en dat is voor mij "jij en ik"

---

¹ De *drive* is er niet per se bij alle Curaçaoenaars die naar Nederland migreren, wanneer de omstandigheden van leven verhoudingsgewijs ‘gemakkelijker’ zijn dan in Curaçao – wat vaker gebeurd(e) [tot voor kort] dan we dachten.

² Bank van de Nederlandse Antillen

Ik vind dat nog steeds dat wij met z'n allen in het algemeen schuldig zijn in het gedrag van onze kinderen. Wij hebben deze maatschappij gecreëerd. Wat wij zaaien zullen we ook oogsten!...”

De taal

De positie van de talen, met name de positie van de landstaal Papiaments. Dit talendebat duurt reeds vele decennia. Het dateert al van na de afschaffing van de slavernij; dr. Capriles schreef in 1882 een ‘dialogo’ met pro en contra gebruik van Papiaments³. Inmiddels is de positie van het Papiaments veranderd, nu het wettelijk is erkend als officiële taal, naast het Nederlands en het Engels. Ook is Papiaments instructietaal geworden in het funderend onderwijs. Maar is deze rond 2008 massaal weer verlaten als instructietaal⁴, onder anderen vanwege gebrek aan materiaal.

Hier moet er ook op gewezen worden dat het dominante paradigma op het eiland over taal en onderwijs is, dat moedertaal leidt tot betere resultaten. Hierbij wordt steevast verwezen naar onderzoek gedaan door de UNESCO. Men vermeldt daarbij niet bij dat UNESCO dit standpunt in 2003 heeft verlaten en meertaligheid in het onderwijs voorstaat⁵. Het paradigma dat kinderen gedurende een bepaalde leeftijdperiode talen kunnen leren en in die periode zoveel mogelijk aan talen moeten worden blootgesteld wordt genegeerd. Ik doel hier op de zogenaamde sensitieve- of gevoelige fase.

De houding ten aanzien van het Papiaments is erg ambivalent. Op het eerste gezicht schijnt een grote groep voorstander van het Papiaments, maar zijn het met name de Nederlandstalige scholen die lange wachtlijsten van leerlingen kennen. Ook kan gewezen worden naar het feit dat de Papiamentstalige school Kologio Erasmo niet wordt overspoeld door leerlingen en hun ouders. Ter illustratie van de feitelijke positie van het Papiaments en de tweeslachtige houding het volgende. De minister van Onderwijs verklaart dat in mei 2010 87% van de leerlingen van het Funderend Onderwijs de eindrekenoets van groep acht in het Nederlands wenst te doen en niet in het Papiaments (Antilliaans Dagblad, 2010). Maar diezelfde middag verklaart zij dat 1 juli uitgeroepen moet worden tot Dag van het Papiaments en herinnert zij ons er aan dat twee leerstoelen Papiaments zijn gevestigd aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen (UNA), *and last but not least* dat sinds kort wordt overwogen om in de Nederlandse Grondwet Papiaments te verankeren als officiële taal binnen van het Koninkrijk naast het Nederlands, Engels en Fries (Amigoe, 2010a).

Door de veranderde positie van het Papiaments kan men veronderstellen dat het onderwijs is gedemocratiseerd en dat het belangrijkste obstakel in het onderwijs is opgeruimd. Dit is echter simplistisch. Op de eerste plaats is het onjuist om te stellen dat het taalprobleem is opgelost omdat de taal van de meerderheid een plaats heeft verworven in het onderwijs. Ook is het te eenvoudig om te stellen dat de barrière de taal sec betreft. Het gaat om de hele context. Tot die context behoren: de waardering voor de taal, en wat je er in de praktijk en in de toekomst, op en buiten het eiland, mee kunt op je werk en in het voortgezet- en hoger onderwijs, en bijgevolg de status. Deze wordt onder

---

³ Commentaar Broek.

⁴ Commentaar Fokker.

⁵ Informatie Omayra Leeftang.

andere verder gevormd door de gezinssituatie. Opvallend is dat Van San (2010) in haar onderzoek nergers rept over het talenprobleem van de Antillianen, wat ik mij weer niet kan voorstellen. Zij komt ook uit op de context en met name het gezin. Met name kinderen van alleenstaande moeders ondervinden vele moeilijkheden op school. Het Nederlands is niet alleen een taal met een hogere status, maar fungeert vaak als een vorm van pseudo intelligentietoetst. Hoe beter men het Nederlands spreekt, hoe intelligenter men wordt geacht. Met andere woorden mensen die zich in het Nederlands kunnen uiten worden per definitie slimmer geacht dan zij die zich in het Papiaments uiten. Wat natuurlijk niet juist is.

De kleinschaligheid en fragmentatie

Onvermijdelijk speelt de kleinschaligheid en fragmentatie een rol in het onderwijsdrama. In dit geval: een kleine eigen taal als onderwijsinstructie taal realiseren in een kleine economie door een kleine gemeenschap is welhaast onbetaalbaar. De schaal neemt verder af door de fragmentatie. Er bestaat niet één Curaçao; De samenleving is langs allerlei scheidslijnen verdeeld. De taal is een van de belangrijkste scheidslijnen, naast andere sociaal economische scheidslijnen. De schaal speelt ook een rol bij aanbrenge van diversificatie van het onderwijs aanbod. De schaal is te klein om op het eiland bepaalde opleidingen aan te bieden. En de schaal speelt ook een rol op de arbeidsmarkt. Door de kleine arbeidsmarkt wordt regelmatig gesproken over de aansluiting van de uitstroom op de vraag van de arbeidsmarkt. Ironisch is dat er vaker sprake is van een tekort aan arbeidskrachten dan van een overschot. Zo wordt er regelmatig gesteld dat er een overschot is aan artsen en specialisten. Maar ook wordt er regelmatig geklaagd over een tekort aan onderwijzend personeel, personeel voor de hospitality sector en voor de bouwsector.

De opkomst van ICT zou mogelijk in de toekomst compensatie kunnen brengen voor kleinschaligheid en fragmentatie. Maar onderwijs in de context van kenniseconomie behelst meer dan de aanwezigheid van computers in de klas en laptop en netbooks bij studenten, terwijl veel van de rest bij het oude blijft. Volgens diverse onderzoekers (o.a. Atchoarena, 2008; Commosioung, 2008; UNESCO, 2005) bieden informatie en communicatie technologie (ICT), distant learning, open access en vertaalmachines nieuwe mogelijkheden voor kleine (eiland) economieën. Ook voor lesmateriaal voor kleine talen liggen hier waarschijnlijk kansen.

De geschiedenis

Het onderwijs komt voort uit Katholieke onderwijs van begin 19de eeuw. 80% van de bevolking is Katholiek. Hoewel dit onderwijs in het Papiaments is begonnen en pas later overging in het Nederlands sloot het nauwelijks aan bij slaven. Het onderwijs op Curaçao, zoals wij die vandaag de dag kennen is geïmporteerd en sluit derhalve niet aan bij de lokale bevolking of situatie. Dit ondanks de pogingen tot vernieuwing van het onderwijs. Dit betekent dat het onderwijs altijd als iets vreemds is ervaren door grote delen van de bevolking; er is geen *ownership* van de school en het onderwijs. Van San (2010) spreekt van gebrek aan belangstelling voor school en weinig contact tussen leraren en Antilliaanse gezinnen. Er is weinig betrokkenheid en steun van thuis. Deze factor (geen *ownership*) wordt ook aangevoerd om het vandalisme aan scholen te verklaren.

In geval van grote distantie tussen school en ouderlijk milieu is een van de belangrijkste strategieën van leerlingen en ouders om toch om te kunnen gaan met de school en onderwijs van hun kinderen: *comply*. De leerling voldoet gewoon aan de eisen. Moet van de ouders voldoen aan de eisen, ook al begrijpt de leerling de essentie ervan niet en hebben de ouders geen interesse in de school en het onderwijs, of affiniteit, als hun kind maar voldoende haalt.

Ondanks alle onderwijs vernieuwing wordt het onderwijs voor een belangrijk deel bepaald door de *cut and paste* benadering. Vaak heeft men dit niet in de gaten. Ter illustratie. De management vakken worden gegeven gebruikmakend van handboeken die ook worden gebruikt in de Noord-America of West-Europa. Eigen onderzoek bestaat nauwelijks en in de regio wordt nauwelijks nagedacht over een regiospecifieke benadering.. Concreet betekent dit dat er veel aandacht wordt besteed aan grote organisaties, terwijl het dominant aanwezige midden- en kleinbedrijf onvoldoende wordt behandeld.

Patronage en nepotisme

In de loop van de tijd is de gesegmenteerde samenleving ontstaan. Mensen behoren tot een bepaald segment en sociale mobiliteit wordt bepaald door o.a. somatische kenmerken en een patroon van transacties tussen heer (patroon) en dienaar (afhankelijke). In het kort is de samenleving verworden tot, in plaats van een '*kenniseconomie*' tot een '*kennissenconomie*'. In dit geheel spelen de politieke partijen en de overheid een belangrijke rol. Na de jaren vijftig zag het er naar uit dat door de democratisering van het hoger onderwijs, door de invoering van het beurzen-systeem, het patronage-systeem zou worden vervangen door een meer meritocratisch systeem. Dit heeft echter niet plaatsgevonden doordat ook het beurzensysteem onderdeel is geworden van het patronage-systeem.

Ten onrechte wordt verondersteld dat patronage en nepotisme zich alleen manifesteren binnen de overheid. Het doet zich ook voor binnen alle sectoren en wordt mede in stand gehouden door het internationale bedrijfsleven, dat direct of indirect het politieke systeem in stand houdt.

Overheid	NGO	Markt
Kern-overheid	Verenigingen	Internationale bedrijven
Semi-overheid	Stichtingen	Lokale bedrijven

Figuur 1: Typologie van organisaties

Een loopbaan binnen de overheid (ook de semi-overheid) wordt bepaald door politieke loyaliteit (patronage) of familierelaties (nepotisme). Ter illustratie verwijs ik naar de *deal* die gesloten is om de positie van mevrouw Louisa-Godett bij Selikor veilig te stellen,

ondanks alle kritiek (Amigoe, 2010d). Het betreft hier een willekeurige illustratie, daar dit soort praktijken door alle politieke partijen wordt gebezigd⁶. Het gevolg is dat vaak niet de juiste persoon op de plek zit, met alle gevolgen voor de kwantitatieve en kwalitatieve productie. Ook binnen stichtingen en verenigingen manifesteren zich deze fenomenen. Het gevolg is dat dit soort organisaties nauwelijks functioneert. Als voorbeeld verwijs ik naar de *sentro di barios* (de buurtcentra) die vaak worden behandeld als persoonlijk bezit van een figuur, kliek of familie en zeer matig worden benut voor het oorspronkelijke doel. Lokale bedrijven zijn nepotistisch ingesteld. Terwijl internationale bedrijven trachten zich te houden aan internationale richtlijnen, maar moeten *interfacen* met lokale organisaties. Bij deze interacties neemt men de spelregels van patronage en nepotisme in acht.

Het bovenstaand doet mij denken aan Victor Pinedo (2004) die verwijst in zijn boek *Tsunami* naar het continuüm van bewust zijn reikend van *creature* tot *creator: impulsive, self-protective/opportunistic, conformist, conscientious, autonomous, integrated*. Hij stelt dat zijn onderzoek uitwijst dat de meeste mensen op het eiland in *self-protective/opportunistic* of *conformist* zijn. Pinedo's concepten vertonen overeenstemming met *Spiral Dynamics*. *Spiral Dynamics* onderkent zes typen van samenleving. Deze zijn weergegeven in figuur 2.

---

⁶ Denk niet dat het anders is in Nederland: ook daar wordt er voor een voormalig premier een passende baan gezorgd! Overal in de wereld feitelijk (soms verdwijnen ze in de gevangenis of worden doodgeschoten, maar over die landen hebben we het hier niet.). Maar mogelijk zijn patronage en nepotisme zo problematisch vanwege de kleine samenleving. Nu zo weinig verborgen meer blijft door moderne communicatiemiddelen zie je dat dit patronage ook steeds problematischer wordt in Nederland.

Color	Description	Country example
Beige	Archaic, instinctive, survivalistic, automatic, reflexological “Express instinctively and automatically for biological survival.”	
Purple	Animistic, tribalistic, magical, animistic tribal order “Sacrifice self to the wishes of the elders and the ways of the ancestors to placate the spirits.”	
Red	Egocentric, exploitive power gods, dominionist “Express self impulsively and without guilt lest one suffers unbearable shame.”	Curaçao
Blue	Absolutistic, obedience, mythic order, purposeful, authoritarian “Sacrifice self now to the one true way and obey rightful authority so as to deserve rewards later.”	Singapore (Dinan, 1999) Aruba Barbados New Zealand Ireland
Orange	Multiplistic, achievist, scientific, strategic “Express self calculatedly to achieve what self desires, but so as not to arouse the ire of others.”	The Netherlands
Green	Relativistic, personalistic, communitarian, egalitarian “Sacrifice self now, to obtain now, for self and others.”	Denmark

Figuur 2: Spiral Dynamics (Cowan & Todorovic, 2000; Dinan, 1999)

Curaçao is een *rode* samenleving waarin rivaliserende clans elkaar tot het uiterste bevechten.

Arbeidsethos

In het algemeen is een baan een bron van inkomsten en status. Een baan wordt in de regel niet geassocieerd met persoonlijke uitdaging, persoonlijke groei en bijdragen aan de samenleving. De houding tijdens de opleiding wordt voortgezet: er wordt op het werk weinig gepresteerd. De baan wordt beschouwd als een gunst. In het bedrijfsleven wordt er iets meer verwacht. Al gauw ervaart men de eigen onkunde. Dit leidt tot verbergen hiervan en een drang naar meer opleiding. Zie hier een verklaring voor het relatief hoge aantal mensen dat volwassenenonderwijs volgt en de verzamelwoede van certificaten. Zie hier de markt voor commercieel onderwijs. Dit type onderwijs verandert vaak niet aan de essentie. Maar in sommige gevallen leidt het tot nog grotere problemen. Langs deze weg komen mensen aan bijvoorbeeld een MBA diploma die ze niet kunnen dragen, omdat de studiehouding hetzelfde is gebleven. Zo komen ze op nog hogere posten waar de schade vaak nog groter is.

Dit is ook een van de verklaringen waarom werkgevers graag gebruiken maken van buitenlanders. Vakbonden zijn het niet eens met deze argumentatie en opperen dat buitenlanders worden binnengehaald omdat ze uitgebuit worden. Maar dit argument kan niet volgehouden worden waar het gaat om expats.

Studiehouding

De boodschap van het patronage is, dat het niet gaat om de kennis, maar om de kennissen: het is geen *kenniseconomie* maar *kenisseneconomie*. Dit leidt tot een studiehouding bij leerlingen en studenten dat men zich beperkt tot het halen van de vakken en het diploma, om vervolgens zich via familie, vrienden en kennissen aan een baan te helpen. Een tweede gevolg is dat men zich sterk richt op imago en presentatie en men niet let op inhoud en niet in staat is om inhoud te beoordelen. Imago is verworden tot inhoud. Het ideale cijfer voor de student is een 5,5, want na het behalen van het vak is de kennis van weinig belang voor succes.

Fokker (2010) onderscheidt drie onderwijskundige benaderingen: Behaviorisme, Cognitivism, Sociaal-constructivisme. De essentie van het behaviorisme is dat alle gedrag is aan te leren via conditionering. Het cognitivisme kwam als het ware in opstand tegen het behaviorisme, doordat men vond dat wat er in het hoofd van de mens om gaat (mentale beelden, gevoelens etc.) wel bestudeerd moest worden, teneinde de menselijke betekenis te erkennen. Het cognitivisme richt zicht op hoe informatie wordt ontvangen, georganiseerd, opgeslagen en opgehaald in en vanuit ons geheugen. Was het bij het cognitivisme zo dat de informatie aangedragen wordt, bij het constructivisme gaat het er om dat "*Learners build personal interpretation of the world based on experiences and interactions*" Leren is een actief proces van constructie in plaats van het verwerven van kennis.

De geschiedenis leidt tot de dominante aanwezigheid van cognitief onderwijs bij leerlingen. Men leert uit het hoofd, geeft wenselijke antwoorden en na de test gaat men over tot de orde van de dag. Jammer genoeg vindt er geen verankering plaats. Men is de informatie vrij snel kwijt.

In de onderwijs situatie is de leerling of student erg passief. Het paradigma is dat het leren een *outside in* proces is en niet een *inside out* proces is; met andere woorden kennis moet erin worden gestampt en niet iets dat reeds aanwezig is dat moet groeien en ontwikkelen.

In traditioneel op kennisoverdracht gericht onderwijs zijn de populairste plekken in de klassen de achterste banken. Ofwel, leerlingen en studenten zijn zich primair bewust van de macht van de docent ofwel de peer group normen schrijven desinteresse voor de docent en voor de lessen voor. Leerlingen kunnen de docent ook zien als een hobbel tussen hen en hun doel: het behalen van het papiertje. De leerlingen en studenten zijn vaak bang om "domme" vragen te stellen en daardoor hun imago aan te tasten en ook om afgewezen te worden. Als men toch communiceert, leidt dit soms tot discussies waarin men koste wat het kost moet winnen, ook al zijn alle argumenten onderuit gehaald. Ik heb een student op zijn Facebook zien plaatsen: *I do not let the facts intervene with my opinion*. Want in essentie kan men geen feedback ontvangen of schenken. Reflectie en zelfreflectie zijn moeilijk. Dit is belemmerend voor het leren.

Een andere strategie is de eerste bank. Deze leerlingen en studenten trachten een niet zakelijke band aan te gaan met de docent in de hoop dat dit hun van pas komt bij de beoordeling.

Verder kan het volgende worden waargenomen: probleemgedrag van leerlingen en studenten, waar ook Van San (2010) naar verwijst. Wat men vaak niet in de gaten heeft is dat dit probleemgedrag camouflage is voor het feit dat men niet meekan. Men is liever de lastpost dan de domoor.

Het gaat dus om een schaamte- en angst cultuur (Marcha e.a. 2003, Broek, 2007).

De afgelopen jaren is een aantal programma's ingevoerd dat uit gaat van competenties, waarbij de student leert reflecteren, met feedback omgaan en bewust werken aan hun sociaal-emotionele ontwikkelingen. De voorlopige resultaten zijn hoopvol.

Sinds de jaren zestig van de vorige eeuw trachten groepen leerlingen en studenten zich kritisch op te stellen. Dit is enigszins gelukt bij de generatie van de jaren zestig, die deels werd geïnspireerd door uit in Nederland gevormde professionals en intellectuelen. Zij hebben een belangrijke rol gespeeld bij de gebeurtenissen van mei 1969. De lichten daarna hebben het niveau nooit gehaald. Dit bij gebrek aan vorming (lezen), waardoor de inhoud van de kritiek arm is. Kritiek wordt gelijk gesteld aan onbeschoft zijn en verbaal geweld. Anderen stellen dat kritische generatie van vandaag pragmatischer is ingesteld. Ook moet hier gesteld worden dat er uitzonderingen zijn op dit algemeen geschetst beeld.

De school

Het is algemeen bekend dat funderend onderwijs op Curaçao zich kenmerkt door vijf elite scholen. Deze kennen lange wachtlijsten. Het is algemeen bekend dat alleen kinderen waarvan de ouders voldoen aan een profiel (goede sociaal-economische positie) worden toegelaten. De overige scholen zijn van mindere kwaliteit. Dit plaatje wordt verder ingekleurd door de aanwezigheid van dure scholen als de International School, Albert Tasman College, Vespucci College en de American Preparatory School.

Na het funderend onderwijs volgen voorbereidend Secundair Beroeps Onderwijs (VSBO) en HAVO/VWO. Het is een heel groot verschil of een kind doorstroomt naar de HAVO/VWO of VSBO. Eenmaal op de HAVO/VWO is het kind bijna verzekerd van een goede toekomst. Er zijn steeds meer geluiden dat het onderwijs op het VSBO van onvoldoende kwaliteit is en dat doorstroom naar HAVO/VWO moeilijk is. In toenemende mate wordt er geweld gesignaleerd op het VSBO.

Voorts kenmerkt het schoolsysteem zich door een veel te hoog percentage van leerlingen in het speciaal onderwijs. Van San (2010) stelt vast dat Antillianen in Nederland relatief veel voorkomen in de lagere regionen van het onderwijs. Er is geen verklaring waarom in deze samenleving een hoger percentage speciaal onderwijs zou moeten volgen.

Sommigen vermoeden dat leerlingen te gemakkelijk tot dit type onderwijs worden veroordeeld.

Dit school systeem reproduceert de maatschappelijke verhouding van de gesegmenteerde samenleving en is dus weinig emancipatoir. Er ontstaat al gauw een grote groep kansarmen die op allerlei manier tracht te overleven en soms de toevlucht zoekt in criminaliteit, in het bijzonder de drugscene.

Het gezin

De gezinssituatie op Curaçao is erg divers, reikend van tienermoeder tot en met de zogenaamde *extended family*. Deze diversiteit is onder andere gerelateerd aan de eerder genoemde sociaal economische scheidslijnen. Vaak wordt ten onrechte gesteld dat bijvoorbeeld tienermoeders primair voorkomen aan de onderkant van het sociaal economisch spectrum. Dit is onjuist.

Het merendeel van de leerlingen en studenten geniet hoger niveau onderwijs dan de ouders. Dit maakt dat begeleiding thuis zeer beperkt is. Leren heeft een negatieve connotatie. Dit wordt geïllustreerd in het herhalen van oude wijsheden, zoals: *Siña te bira kens* (leren tot dat men gek wordt). Men groeit op met de motto's: *Hasi bo best. Wak pa'bo hanja bo papel* (Doe je best. Zorg dat je het briefje krijgt). Maar waarom scholing belangrijk is kan niet worden uitgelegd. Er wordt volstaan met het verwijzen naar de mogelijkheid van een goed inkomen. Studenten worden onder druk gezet om het papiertje te halen. Er is geen sprake van overtuigen door argumenten aan te dragen en een beroep te doen op de intrinsieke motivatie.

De paradox is dat het hoger opgeleide pupil thuis toch weinig heeft in te brengen en zich moet schikken naar de ouder(s). In deze context wil ik ook de volgende uitspraak naar voren brengen: *Laga'mi, mi kabes ta duru. Mi ta grandi kaba* (laat mij, er wil geen kennis meer in (ik ben dom). Ik ben reeds volwassen). Dit geeft aan dat men zichzelf permitteert om niet meer te leren. Zeker na een bepaalde leeftijd. Aan de andere kant is er een groep jongeren ontstaan die totaal is losgeslagen en niet meer wordt opgevoed. Deze probleem jongeren die zich in het bijzonder manifesteren op het VSBO of totaal geen onderwijs genieten, zorgen in toenemende mate voor problemen (Amigoe, 2010c).

Van San (2010) constateert dit ook bij Antillianen in Nederland. Binnen de gezinnen is er gebrek aan: structuur, controle, belangstelling en steun voor school en contact met leraren.

Hier moet ook vermeld worden dat vooral jongens steeds verder achter raken in het onderwijs, met name in het hoger onderwijs. Dit probleem wordt steeds meer onderkend en onderzocht. Het wordt geduid als *the boys problem*. Het is geen uniek verschijnsel maar schijnt zich binnen het gehele Caribische gebied voor te doen. Jongens zijn nog slechter af omdat ze veelal leven in matrifocale huishoudens, waar vaders afwezig zijn. Ze hebben nauwelijks positieve mannelijke rolmodellen in hun directe omgeving. Ze worden onvoldoende voorbereid op een verantwoordelijke vaderrol, partnerrol een gedegen beroepsrol en op een zelfstandig bestaan.

Het hoger onderwijs

Volgens de Minister van Onderwijs, mevrouw Leeflang, stroomt 36% van de leerlingen op Curaçao door naar het hoger beroeps- en wetenschappelijk onderwijs. Zij verwacht dat binnen 4 jaar de Caribische norm van 40% wordt gehaald (Amigoe, 2010e). Het hoger onderwijs wordt gedomineerd door de Universiteit van de Nederaalantse Antillen en de bursalen. Jaarlijks vertrekken honderden bursalen naar voornamelijk Nederland. Een beperkt deel van deze groep komt terug naar het eiland. Het deel dat terugkomt na studie

wordt geschat op 20%. De andere 80% draagt bij aan de Nederlandse economie en niet aan de Curaçaose. (Bruijn de, 2010). Dit is de zogenaamde *brain drain*. Terugkomen wordt steeds problematischer, o.a. door de studieschuld opgebouwd in euros. Deze is niet gemakkelijk af te lossen met een Curaçao's salaris. Sinds het einde van de jaren negentig van de vorige eeuw ingevoerde 'Carrière Oriëntatiedagen', georganiseerd in Nederland door Antilliaanse studenten voor Antilliaanse studenten (Passaat Recruitment Days). Op deze dagen ontmoeten lokale bedrijven Antilliaanse studenten in Nederland. Zij die er in slagen een baan te bemachtigen vervallen, ontkomen vaak na verloop van tijd (soms met veel schade en schaamte) niet aan het lokale patroon van de kenniseconomie (referentie).

De instroom van 18 jarigen bij De UNA bestaat deels uit studenten die er nog niet aan toe zijn de wereld in te trekken, deels uit studenten die om economische redenen niet kunnen gaan (zorg voor naasten e.d.). Daarnaast bestaat bijna de helft van de UNA studenten uit 'tweede kansers', mensen die op latere leeftijd alsnog gaan studeren en opnieuw gaan beginnen aan een tweede studie. Een soort omscholing dus.

Beide cultuurgroepen kenmerken de UNA. De jonge studenten wonen veelal nog thuis, hoewel velen graag op kamers zouden gaan, maar dat is financieel vaak niet haalbaar. Uitbreiding van goedkope studentenhuysvesting zou in dit licht een goede zaak zijn. Net als in Nederland waar sinds de OV jaarkaart ook veel studenten bij hun ouders blijven wonen, ontwikkelen zij niet echt een studentencultuur.

Sommige docenten bij bepaalde faculteiten duiden studenten aan met *mucha* (kind), terwijl de studenten spreken van *skol* (school) in plaats van universiteit. Dit uit zich verder in de desinteresse van studenten in lezingen, debatten, het volgen van (geschreven) media en het lezen van (aanbevolen) literatuur. Men beperkt zich tot de verplichte stof. Ook het wetenschappelijk personeel legt zich hierbij neer.

Daarnaast kent de UNA dus een grote groep twee kans studenten, gemiddeld een stuk ouder, studierend naast een baan. Zij zijn doorgaans meer geïnvolveerd en komen vaker naar UNA lezingen. Tegelijk hebben ze weinig tijd door de combinatie van baan, gezin en studie. Het zijn twee nogal verschillende culturen die weinig interacteren.

Veel landen in ontwikkeling kenmerken zich door publiek hoger onderwijs/universiteiten met weinig vast wetenschappelijk personeel, dat lage salarissen verdient en daarnaast veel parttime docenten die les komen geven naast hun voltijdse andere baan (UNESCO, 2009). De UNA past precies in dit ontwikkelingslanden patroon. De salarissen voor de wetenschappelijke functies zijn zo laag dat docentende voorkeur geven aan een vaste baan in het middelbaar onderwijs, waar men beter krijgt betaald en bovendien geen onderzoeksverplichting heeft. De vele parttimers in het hoger onderwijs zijn net als illegalen, gemakkelijk elk semester te ontslaan en de recruitering verloopt vooral via het eigen netwerk van de vaste staf. Ook dit past goed in een patronage cultuur. Pogingen om de promotiecultuur aan de UNA te bevorderen zijn tot dusverre niet gelukt. Menig rector magnificus is om deze rede weg gestaakt (Paula, 2005)⁷.

---

⁷ <http://www.miguelgoede.com/apps/wiki/de-studentenstaking-una>

Het gros van de UNA studenten zit niet te wachten op een buitenlandse stage of een vervolg master opleiding in het buitenland. Terwijl dit gezien de geschetste situatie juist zeer veel zou kunnen compenseren.

De UNA kent dus deels een autoselectie van studenten die het grote avontuur van de bursaal niet aandurven. Door gebrek aan een referentiekader vervalt het instituut tot een cultuur van een verlengde middelbare school en is er geen studentencultuur.

Door dit alles is de afstand tussen (hoger) onderwijs en arbeidsmarkt enorm groot. Het gevolg is dat studenten bang zijn om de arbeidsmarkt op te gaan, vooral bij de aanvang van de stage. Gedurende de stage komt de student achter de eigen tekortkomingen. Dit fenomeen verklaart ook motivatie om aan een tweede studie te beginnen.

Lokaal hoger onderwijs zou een veel grotere aantrekkingskracht hebben indien meer opleidingen en meer master niveau's zouden worden aan geboden en indien een verplichte buitenland ervaring in de opleidingen zou worden opgenomen. De stage, de minor of een master bieden uitstekende mogelijkheden om een half jaar of langer buitenlandse ervaring in het vakgebied op te doen. Sommige faculteiten doen hier al wat aan. Een zekere medefinanciering zal de groep jonge UNA studenten over de streep halen. De tweede kansen zitten door banen moeilijker, maar daar kunnen werkgevers weer het belang van deze ervaring voor hun werknemer willen honoren.

Media en politiek

De problemen van het onderwijs op Curaçao kunnen niet begrepen worden en ook niet worden opgelost zonder inzicht in de factoren media en politiek. Reeds eerder is gewezen op de gevolgen van het cliëntelisme van de politiek. Mensen komen aan een baan dankzij hun kennis, terwijl mensen met kennis niet aan de bak komen omdat ze hun ziel weigeren te verkopen aan een politieke partij.

De media sector is primair een *business* sector; de media melden steeds vaker dat ze geen educatiefunctie hebben. Goed opgeleide professionals zijn een kostenpost, daarom volstaan de media, die heftig moeten concurreren, in de regel, met het in dienst nemen van laag opgeleide medewerkers. Het belangrijkste format van programma's op de radiostations, is de zogenaamde *call in* programma's. De meeste inbellers zijn laag opgeleide burgers die niet gehinderd door kennis op alles en iedereen ongezoeten kritiek mogen uiten, en zij worden daarbij vaak niet afgeremd door de programmaleider. Vaak belt zo'n beller in opdracht van een belanghebbende. Dit leidt tot een klimaat dat juist de beter opgeleide burgers weerhoudt van participatie. Dit alles wordt dan weer gevierd als de vooruitgang van de democratie.

De studenten en scholieren tonen niet meer en niet minder het gedrag van onder andere politici dat ze via de media registreren.

De andere kant van de medaille

De Curaçaonaar is taalgevoelig, creatief en van een hoge lichamelijke intelligentie. Dit uit zich onder andere in muziek, dans en in sport. In het onderwijs worden vooral deze

aspecten niet gestimuleerd. Ik verwijs hier naar de jarenlange grote successen die baseballers (honkballers) overal ter wereld oogsten en de laatste jaren ook de sprinters. De Curaçaose honkballers zijn in feite de Nederlandse selectie van honkbal. Het is dan ook aan te bevelen om meer te investeren in onderwijs op het gebied van kunst, muziek en sport.

Samenvatting, conclusies en aanbevelingen

Op 101010 (10 oktober 2010) wordt Curaçao een autonoom land binnen het Koninkrijk der Nederlanden en begint het eiland aan een nieuwe toekomst. De toekomst van Curaçao is niet afhankelijk van de menselijke factor *sec*, maar ook van de kwaliteit van (de opleiding) van de Curaçaoënaar. Dit artikel is een essay dat is voorgelegd aan deskundigen voor commentaar.

Het talendebat is achterhaald en de positie van het Papiaments in het onderwijs is niet het ware probleem. Onderdeel van het probleem is de kleinschaligheid, waardoor er geen schaalvoordelen zijn (de zogenaamde *economies of scale*). Dit wordt alleen maar verergerd door de fragmentatie. Het onderwijssysteem blijft een geïmplantéerd systeem dat in feit nog altijd wordt afgestoten. Het school systeem reproduceert de maatschappelijke verhoudingen van de gesegmenteerde samenleving en is dus weinig emancipatoire. Er ontstaat al gauw een groep kansarmen. De werking van patronage is, dat het niet gaat om de kennis, maar om de kennissen: het is geen *kenniseconomie* maar *kennissenconomie*. Dit leidt tot een studiehouding bij leerlingen en studenten dat men zich beperkt tot het halen van de vakken en het diploma, om vervolgens zich via familie, vrienden en kennissen aan een baan te helpen. De UNA kent deels een autoselectie van studenten die het grote avontuur van de bursaal niet aandurven. Door gebrek aan een referentiekader vervalt het instituut tot een cultuur van een verlengde middelbare school en is er geen studentencultuur. De houding tijdens de opleiding wordt voortgezet: er wordt op het werk weinig gepresteerd. De baan wordt beschouwd als een gunst. De studenten en scholieren tonen niet meer en niet minder het gedrag van onder anderen politici dat ze via de media registreren.

Het onderwijssysteem van Curaçao is contraproductief. Het leidt tot drie groepen: Een klein groep die deel uitmaakt van de globale arbeidsmarkt. Een grote groep die letterlijk en figuurlijk op een eiland leeft en geen enkele aansluiting heeft met de globale arbeidsmarkt en een groep die leeft in twee werelden en constant onderhevig is aan interne conflicten.

Curaçao moet zich radicaal transformeren van een kennissamenleving naar een kennissamenleving; een meritocratie, een samenleving waarin mensen positie verwerven op basis van hun (school)prestaties en hun werkervaring en niet op basis van hun relaties. De bemensing van het nieuwe ambtelijke apparaat van het land Curaçao is een unieke kans. Er zou naast een bestuursacademie ook meer geïnvesteerd moeten worden in het onderwijs op het gebied van kunst, muziek en sport, want er is te veel nadruk of het cognitivisme (*outside in*) en pleit ik op basis van mijn analyse voor een verschuiving naar het constructivisme (*inside out*) en zodoende naar een meer gebalanceerde benadering die beter past.

Ik wil afsluiten met een aantal andere aanbevelingen aan te stippen, die in lijn zijn met de analyse in dit stuk:

De meertaligheid van het onderwijs, die in de wet staat vermeld, moet daadwerkelijk worden ingevuld, zodat kinderen zo vroeg mogelijk kennismaken met meerdere talen en dient het beroeps- en hogeronderwijs in het Engels verzorgd te worden.

De kleinschaligheid dient doormiddel van ICT te worden gecompenceerd.

Naast leerlingen dienen ook de gezinnen begeleid en opgeleid te worden, zodat er een betere aansluiting ontstaat tussen school en thuis. Dit kan deels door ICT, radio en televisie, maar ook door persoonlijke contacten.

Het hoger onderwijs, met name de UNA, dient aangepast te worden. Zo dienen buitenlandse periodes verplicht te worden, moeten er meer masters worden aangeboden en dienen alle programma's geaccrediteerd te worden. Kortom de UNA dient te internationaliseren en de functie van een regionaal kenniscentrum te gaan vervullen. Er dienen meer opleidingen op het gebied van kust en sport te worden geschapen. Media en politiek dienen zichzelf te reguleren om uitwassen in te dammen.

Commentatoren

Voor alle uitspraken in dit stuk ben alleen ik verantwoordelijk. Op dit stuk hebben de volgende mensen commentaar geleverd en heb ik waar nodig dit commentaar verwerkt.

Dr. Aart Broek
Sociale wetenschapper

Drs. Odette van Brummel-Girigori
Psychologe

Drs. Arnout Druyvesteyn RA
Coach

Drs. Gerda Fokker
Onderwijskundige

Drs. Graciela Goede
Psycholoog

Prof. Dr. Roel in 't Veld
Hoogleraar Good Governance

Mr. Ralph Palm
Fiscalist

Prof. dr. Jeanne de Bruijn
Socioloog

Literatuur

- Antilliaans Dagblad, (2010), Toets groep 8 merendeel in Nederlands, 6 mei 2010.
- Amigoe, (2010), Minister Leeftang: Maak 1 juli Dag van het Papiaments, 6 mei 2010.
- Amigoe, (2010 a), Helpt Antilliaanse verdachten in Nederland scoort laag op IQ-testen; Psychiatrische stoornissen blijven vaker onbehandeld, 22 april 2010.
- Amigoe, (2010 b), Themasesie over psychiatrische problematiek bij Antillianen; Stoornissen Antillianen te weinig herkend, 22 april 2010.
- Amigoe, (2010c), Harde aanpak geweld op scholen, 7 mei 2010.
- Amigoe, (2010d), Kritiek op deal Selikor Louisa-Godett, 4 mei 2010.
- Amigoe, (2010e), Curaçaose kenniseconomie eist meer hoger opgeleid mensen, 29 april 2010.
- Atchoarena, D., Da Graca, P. D., & Marquez, J. M. (2008). Strategies for Post-Primary Education in Small Island Developing States (SIDS): Lessons from Cape Verde. *Comparative Education*. 44 (2), 167-185.
- Baker, S. & C. Prys Jones 1998, *Encyclopedia Bilingualism and Bilingual Education*, Clevedon, Multilingual Matters
- Broek, A.G., (2007), *Terreur van Schaamte*, Knipscheer, Haarlem.
- Bruijn de, J (2010), Investeren in hoger onderwijs, sleutel voor krachtig pais Korsou; Hoog rendement voor mens, maatschappij en bedrijfsleven, Curaçao.
- Cowan, C. and Todorovi, N. (2000), "Spiral Dynamics; the layer of human value strategy", *Strategy and Leadership*, Vol. 20 No. 1, pp. 4 – 11.
- Commosiung, M., & Duggan, E. (2008). Increasing Competitiveness in SIDS by Building ICT Resilience: An Extension of the Vulnerability Hypothesis Framework. *The Round Table*. 97 (396), 397-417.
- Dinan, S. (1999), *Summary of Spiral Dynamics by Don Beck and Christopher Cowan*, Esalen Institute.
http://www.spiraldynamics.com/book/SDreview_Dinan.htm
- Extra, (2010), 22 april 2010.
- Fokker, G., (2010), *Leertheorieën en instructie ontwerpen; Een eclectisch ontwerp of een fundamentele keuze op basis van mensvisie?*, Universiteit Nederlandse Antillen.
- Marcha, V. & P. Verweel, *De cultuur van angst: Paradoxale ketenen van angst en zwijgen op Curaçao*, Amsterdam, 2003.

Pinedo, V., (2004), *Tsunami; Building organizations that can survive tidal waves*, iUniverse, Unites States of America.

Paula, A., (2005), *The cry of my life; Bitterzoete herinneringen aan een levensweg vol kronkels*, Curaçao.

Van San, M., (2010), *Schooluitval onder Antilliaanse jongeren in Nederland*, (PowerPoint), 14 mei 2010, Nederland.

UNESCO/COL, (2005), "*Perspectives in Distance Education - Lifelong Learning & Distance Higher Education*". UNESCO/COL Paris, France.

UNESCO, (2008), *Mother Tongue Matters; Local Languages as a Key to Effective Learning*, Authors: Dörthe Bühmann, Barbara Trudell Section for Inclusion and Quality Learning Enhancement, Division for the Promotion of Basic Education, Education Sector, Paris, 2008.